LECȚIA 1 - BUSOLĂ UMANĂ

RELEVANȚA ALEGERII TEMEI

Siguranța elevilor de clasa a II-a pe traseul școală-acasă este fundamentată juridic prin coroborarea Art. 124 din OUG nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice (republicată), care obligă unitățile de învățământ să asigure educația rutieră, cu prevederile Ordinului Ministerului Educației nr. 5726/2024 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP).

Deși legislația rutieră definește orice persoană care circulă pe drum ca participant la trafic (Art. 6, pct. 24 din OUG 195/2002), normele de protecție stabilite prin Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului și Art. 493 din Codul Civil - impun părinților obligația de supraveghere strictă a minorului.

În practică, regulamentele interne școlare stipulează că însoțirea elevilor sub 10 ani este obligatorie, deoarece aceștia nu au capacitatea de a conștientiza riscurile rutiere (sunt lipsiți de discernământ deplin în trafic).

Într-o lume aflată în continuă mișcare, în care peisajul urban se transformă rapid sub ochii noștri, siguranța copilului nu mai poate fi garantată doar prin prezența fizică a adultului sau prin memorarea automată a unor reguli rutiere.

La vârsta de 8-9 ani, elevul de clasa a II-a pășește într-o etapă a „autonomiei de proximitate”. Tema „Busola umană” apare, astfel, nu doar ca o necesitate curriculară, ci ca o intervenție educațională strategică, menită să transforme un pieton vulnerabil într-un navigator conștient și vigilent. Fundamentul acestei teme rezidă în trecerea de la „a fi protejat” la „a se proteja”.

Procesul începe cu cartografierea mentală, o abilitate cognitivă esențială la această vârstă. Prin identificarea reperelor, acele «ancore» vizuale, copilul își apropie mediul, transformând un spațiu necunoscut într-unul familiar și controlabil. Orașul încetează să mai fie un labirint haotic, ci devine un spațiu structurat, în care orientarea se bazează pe repere logice, nu pe instinct. Această structurare scade nivelul de anxietate al copilului, îi crește încrederea în propriile puteri și îi dezvoltă capacitățile de a gestiona drumul spre casă sau școală.

Totodată, lecția tratează o problemă acută a secolului nostru: deficitul de atenție provocat de numeroșii factori de distragere din mediul urban. Educația pentru siguranță devine, în acest punct, o educație pentru prezență: a fi aici și acum, cu toate simțurile activate.

Capacitatea de a decide reprezintă o altă dimensiune fundamentală a temei. Prin alegerea drumului protejat în locul celui mai scurt, elevul interiorizează un proces de evaluare vital: prioritatea siguranței în fața rapidității. Această lecție marchează trecerea spre o maturitate timpurie, unde conservarea propriei vieți devine mai valoroasă decât orice câștig de moment.

În concluzie, „Busola umană” nu este doar o lecție despre drumuri și intersecții, reguli, ci un exercițiu de construcție a caracterului. Rolul cadrului didactic este de a facilita această tranziție de la pașii ghidați la decizii conștiente. Prin internalizarea elementelor de vocabular și exersarea activităților de planificare, elevul nu învață doar să ajungă la destinație, ci învață să fie stăpân pe propriul traseu, transformând responsabilitatea într-o formă de libertate controlată.

DEFINIȚII ȘI DELIMITĂRI CONCEPTUALE (VOCABULAR ȘI CONȚINUT)

TRASEU SIGUR	Itinerar stabilit împreună cu adulții responsabili, care prioritizează siguranța în detrimentul distanței sau timpului de parcurs. Acesta include zone luminate, semnalizate, trotuare funcționale și spații cu trafic pietonal adecvat.
PUNCT DE REPER	Element fix din mediul urban (clădire, turn de televiziune sau de biserică, magazin, instituție, adică orice semnal urban = un element vizual puternic) utilizat pentru orientare și confirmarea direcției corecte de deplasare.
RISC	Situație sau element de mediu care poate afecta integritatea fizică a pietonului (ex. intersecții nesemaforizate, șantiere, zone cu vizibilitate redusă, trafic intens).
REFUGIU	Este o platformă amenajată, delimitată și înălțată față de carosabil, amplasată de obicei pe mijlocul străzilor cu mai multe benzi sau în stațiile de transport în comun. Refugiul oferă „o zonă de salvare” pentru pietonii care nu pot traversa întreaga stradă dintr-o singură mișcare (din cauza lățimii mari a drumului sau a timpului scurt al semaforului). Uneori e folosit de pietoni, ca să aștepte în siguranță sosirea transportului în comun, fiind protejați de fluxul de mașini.
VIGILENȚĂ	Stare de atenție activă asupra mediului de circulație, caracterizată prin eliminarea factorilor de distragere și monitorizarea permanentă a traficului pietonal și rutier.
TRASEU ALTERNATIV	Variantă de deplasare predefinită și exersată anterior, utilizată în situația în care traseul principal este inaccesibil sau nesigur.
ZONE DE SIGURANȚĂ	Locul unde copilul poate merge să ceară ajutor, dacă are o urgență pe drum: secție de poliție, loc cu paznici, vânzători/casierițe din magazine mari, farmacii, funcționari dintr-o instituție, din sedii de bănci, adică un loc deschis publicului unde un minor poate primi asistență imediată.

SUGESTIE SCENARIU DIDACTIC

Obiectivul general: Dezvoltarea capacității de orientare și planificare a unui traseu sigur, prin identificarea punctelor de reper și evaluarea critică a riscurilor din mediul urban înconjurător.

Obiective operaționale

- să identifice cel puțin 3 repere din mediul apropiat
- să identifice cel puțin 2 situații de risc rutier
- să reprezinte grafic traseul casă–școală
- să aleagă și să argumenteze un traseu sigur
- să manifeste comportamente de vigilență în situații simulate

Momentele lecției și dozarea	Activitatea profesorului (Detaliată și explicită)	Metode și strategii	Metode și strategii
1. Moment organizatoric (2-3 minute)	**1.** Distribuie elevilor resursele de lucru: harta cartierului (Anexa 1), jetoanele colorate (verzi și roșii) și caietele de lucru. **2.** Explică utilitatea materialelor primite: *„Harta ne arată orașul de sus, ca o pasăre în zbor, iar jetoanele ne ajută să gândim ca niște detectivi ai siguranței.”* **3.** Introduce oficial titlul activității și tema zilei: *„Astăzi activăm Busola Umană din mintea noastră: învățăm să mergem în siguranță și să fim foarte atenți pe drumul de acasă la școală.”*	**Conversația**	**1.** Observarea sistematică a gradului de pregătire și a atenției elevilor.
2. Captarea atenției (5 minute)	**1.** Solicită elevilor să examineze liber harta distribuită și să realizeze o observare spontană a elementelor grafice desenate (străzi, clădiri, parcuri). **2.** Prezintă succint povestea personajului lecției: „Ursulețul Tedi se află la supermarket și dorește să ajungă la școală, dar nu știe pe unde să o ia ca să nu pățească nimic.” **3.** Solicită elevilor să caute pe hartă, să indice cu degetul și să numească cele două puncte critice: clădirea școlii și clădirea supermarketului.	**Conversația euristică** **Observarea dirijată**	**1.** Evaluarea răspunsurilor orale prin verificarea corectitudinii identificării punctelor de control (școala/supermarketul).

3. Dirijarea învățării (15 minute)	**1.** Cere elevilor să formuleze enunțuri clare care să servească drept instrucțiuni pas cu pas pentru ca ursulețul Tedi să poată ajunge la școală. **2.** Ghidează discuția pentru a introduce noțiunea de **punct de reper** (obiect fix, mare, cunoscut de toți: școală, parc, spital) și de **risc** (loc sau situație care ne pune în pericol: șantier, intersecție nesemaforizată). **3.** Coordonează exercițiul cu jetoane pe hartă: cere elevilor să plaseze jetoane verzi pe repere și jetoane roșii pe riscuri, adresând întrebarea: *„Ce pericole ar putea întâlni Tedi pe drum?”*. **4.** Prezintă două ilustrații contrastante: una înfățișează un copil cu căști în urechi și privirea blocată în telefon, iar cealaltă un copil vigilent, care menține contactul vizual cu șoferii. Introduce noțiunea de **vigilență** (atenție prin ochi și urechi). **5.** Provoacă elevii să descopere alte riscuri stradale invizibile sau ascunse: *„Ce alte pericole mai pot apărea pe trotuar?”* (câini fără stăpân, mașini care ies din garaj, vehicule parcate pe trotuar care blochează vizibilitatea). **6.** Solicită elevilor să deschidă caietele și să completeze independent fișa de lucru, marcând cu roșu imaginile ce sugerează riscuri și cu verde pe cele care sugerează puncte de reper.	**Explicația** **Observarea critică** **Exercițiul de clasificare**	**1.** Verificarea formativă continuă a modului de plasare a jetoanelor pe hartă. **2.** Evaluarea prin verificarea fișei completate individual în caiet (codul culorilor roșu/verde).
4. Planificare și situație-problemă (15 minute)	**1.** Definește și explică pe hartă conceptul de traseu sigur, arătând elementele obligatorii: trotuar continuu, trecere de pietoni marcată/semaforizată, iluminat bun. **2.** Modelează un exemplu de parcurgere sigură pe hartă, verbalizând regulile. **3.** Introduce situația-problemă: *„Atenție, detectivi! Drumul sigur al lui Tedi este acum complet blocat de un șantier mare și un drum în lucru! Ce facem?”* **4.** Solicită elevilor să identifice și să traseze pe hartă un **traseu alternativ**, respectând aceleași reguli de siguranță, chiar dacă drumul devine mai lung.		

	5. Insistă pe importanța utilizării exclusive a trotuarelor și predă pașii tehnicii de traversare, cerând clasei să repete algoritmul verbal: *„Ce facem exact înainte de a păși pe zebră?”* → *„Ne oprim la marginea trotuarului, ne uităm în stânga, în dreapta, în stânga și ascultăm dacă se apropie vreo mașină.”*	**Problematizarea** **Algoritmizarea comportamentală**	**1.** Analiza produselor activității (evaluarea traseului alternativ identificat pe hartă). **2.** Verificarea stăpânirii pașilor tehnicii de traversare prin răspunsuri colective/individuale.
5. Transfer (7-10 minute)	**1.** Solicită elevilor să realizeze un desen individual al propriului traseu zilnic de acasă până la școală, pe baza unei metafore de perspectivă: *„Imaginați-vă că sunteți niște păsări care zboară deasupra orașului și vă vedeți drumul de sus.”* **2.** Impune cerințele tehnice ale desenului: adăugarea a cel puțin două repere (marcate cu un steguleț verde sau desen propriu-zis) și a cel puțin unei zone de risc întâlnite în realitate (marcată cu steguleț roșu sau simbol propriu). **3.** Monitorizează activitatea din bancă în bancă și oferă sprijin individual, ghidaj spațial și reamintirea semnelor grafice elevilor care întâmpină dificultăți în reprezentarea cartografică.	**Exercițiul creativ-practic** **Activitatea independentă ghidată**	**1.** Evaluarea produsului activității (desenul traseului propriu cu integrarea corectă a celor 2 repere verzi și a riscului roșu).
6. Analiză (5 minute)	**1.** Invită 2-3 elevi voluntari în fața clasei pentru a-și expune „Harta mea sigură” realizată în etapa anterioară. **2.** Solicită acestora să explice verbal alegerile făcute: ce repere fixe au desenat, ce zone periculoase au identificat pe drumul lor real și cum le ocolesc în fiecare dimineață pentru a rămâne în siguranță.	**Conversația reflexivă** **Prezentarea orală**	**1.** Oferirea de feedback imediat din partea profesorului și a colectivului clasei. **2.** Evaluarea capacității de argumentare a traseului ales.
7. Feedback – Joc didactic (3-5 minute)	**1.** Lansează jocul didactic de verificare rapidă. Prezintă oral o serie de enunțuri comportamentale și solicită elevilor să exprime poziția lor prin semnale nonverbale (ridicarea stegulețului verde pentru **DA** și a celui roșu pentru **NU**):		

	• *Mă uit pe telefon când merg spre școală.* **(NU)** • *Traversez pe trecerea de pietoni bătând mingea.* **(NU)** • *Traversez pe trecerea de pietoni doar pe culoarea verde a semaforului.* **(DA)** • *Mă uit cu atenție pe drum pentru a vedea clădiri cunoscute. (***DA)** • *Când sunt mașini parcate pe trotuar mergem cu atenție, nu ieșim brusc în stradă printre ele.* **(DA)** • *Pot să trec printr-o curte părăsită pentru a ajunge mai repede acasă.* **(NU)** • *Joc leapșa cu colegii pe trotuar, ca să treacă timpul mai repede.* **(NU)** • *Un copil vigilent folosește întotdeauna ochii și urechile pentru a fi în siguranță.* **(DA)** • *Ca să nu mă plictisesc, ascult muzică la căști pe drumul spre casă.* **(NU)** **2.** Centralizează vizual răspunsurile din clasă, corectând imediat eventualele erori de selectare a culorilor.	**Jocul didactic** **Tehnica semnalelor nonverbale**	**1.** Evaluare orală și vizuală globală, instantanee, a întregului colectiv de elevi prin monitorizarea culorilor ridicate.
8. Încheiere (2-3 minute)	**1.** Realizează aprecieri generale și individuale privind comportamentul elevilor și structurează sintetic principalele aspecte învățate (reper, risc, traseu alternativ, vigilență). **2.** Solicită elevilor să își deschidă caietele la secțiunea dedicată, să își completeze numele pe fișa specială și organizează momentul solemn de final: copiii se ridică în picioare și rostesc în cor, cu mâna pe inimă, după profesor, promisiunile din **Codul de onoare al Busolei Umane.**	**Conversația de sintetizare** **Ritualizarea comportamentului pozitiv**	**1.** Evaluare formativă finală prin asumarea conștientă și recitarea colectivă a angajamentului de siguranță.

ALTE ACTIVITĂȚI CARE POT FI INTEGRATE ÎN LECȚIE (LA ALEGERE):

Jocul „Farul”

Cum se joacă: Se creează pe podeaua clasei un mic traseu printre bănci. Un elev este „Pietonul” și este legat la ochi (sau ține ochii închiși). Un alt elev este „Farul” (Punctul de Reper). „Farul” stă fix într-un colț al clasei (reprezentând, de exemplu, „Biserica” sau „Școala”) și scoate un sunet ritmic (bate din palme sau sună dintr-un clopoțel). „Pietonul” trebuie să se deplaseze pe trotuarele dintre bănci ghidându-se exclusiv după sunetul farului fix, învățând să folosească reperele auditive și spațiale pentru a nu se rătăci.

Scop: Înțelegerea funcției de ancorare pe care o are un punct de reper imobil în orientare.

„Licitația de repere”

Cum se joacă: Profesorul arată imagini rapide cu diverse elemente urbane (un panou publicitar, o farmacie cu siglă luminoasă mare, un banner cu un concert, o clădire cu o formă ciudată/turn, o mașină de înghețată). Elevii trebuie să argumenteze rapid de ce unele sunt „Repere Adevărate” (clădirile fixe, farmacia) și de ce altele sunt „Repere False/Capcană” (panoul publicitar care se schimbă, mașina de înghețată care pleacă).

Scop: Dezvoltarea gândirii critice în selectarea unor puncte de ancorare spațială care nu își schimbă poziția în timp.

Jocul „Unde se ascunde pericolul?”

Cum se joacă: Profesorul aduce imagini cu străzi aparent normale. Elevii primesc niște „ochelari de detectiv” (rame din carton) și trebuie să scaneze imaginea pentru a găsi riscurile structurale sau barierele vizuale ascunse în decor: o poartă din care poate ieși brusc o mașină, o tufă deasă care ascunde o curbă, un camion mare parcat lângă trecerea de pietoni care blochează vederea.

Scop: Antrenarea privirii pentru a detecta elemente din mediu care reduc vizibilitatea sau cresc riscul de accidentare.

„Harta oarbă a obstacolelor”

Cum se joacă: Pe o coală mare se desenează o stradă cu trotuar. Elevii primesc cartonașe cu obstacole des întâlnite în realitate pe trotuarele din România (lucrări la cabluri, o mașină parcată complet pe trotuar, crengi căzute dintr-un copac, un magazin care și-a scos marfa afară). Ei trebuie să plaseze obstacolele și să mimeze traseul pe care îl face un pieton: cum ocolește în siguranță fără să sară direct și brusc pe partea carosabilă.

Scop: Conștientizarea realității din teren și exersarea deciziilor preventive de ocolire.

Jocul „Sunetele străzii: Cine mă strigă?”

Cum se joacă: Elevii stau cu spatele la catedră. Profesorul folosește un fundal sonor scurt cu zgomote din trafic (un claxon, o frână, un motor de motocicletă, un lătrat de câine, o sirenă de ambulanță). Un elev voluntar își pune căștile pe urechi (fără muzică, doar ca simbol) și încearcă să ghicească ce sunet s-a auzit. Clasa observă că cel cu căști reacționează mult mai greu sau deloc.

Scop: Demonstrarea fizică a modului în care căștile izolează pietonul de indiciile vitale de salvare din trafic.

„Statul la pândă: Ochi de vultur”

Cum se joacă: Elevii merg pe loc lângă bănci, simulând mersul spre școală. Profesorul se plimbă prin clasă și, din când în când, ridică deasupra capului un cartonaș colorat sau o jucărie (reprezentând o mașină care dă înapoi sau un semafor care se schimbă). Elevii care se uită în jos sau mimează că butonează un telefon nu vor vedea semnul la timp și vor fi „eliminați” temporar din joc. Cei care mențin privirea sus și observă imediat semnul strigă: „Pericol detectat!”.

Scop: Formarea reflexului de a menține privirea înainte și de a elimina utilizarea telefonului în timpul mersului.

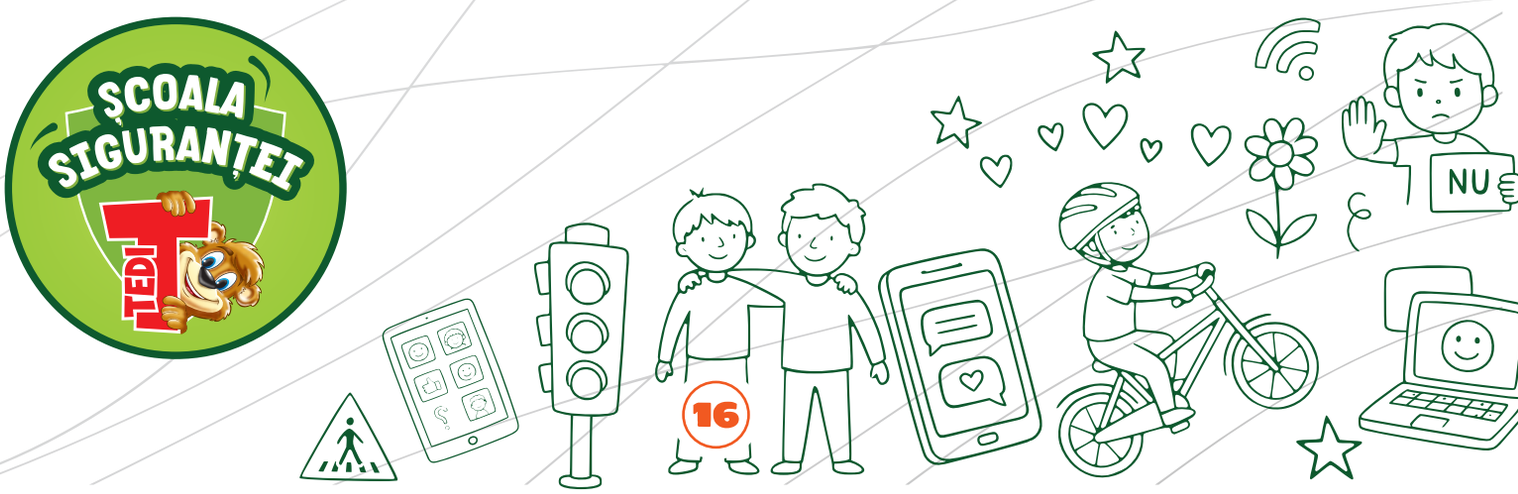

Jocul „Schimbă direcția!”

Cum se joacă: Profesorul desenează pe podea cu cretă colorată un labirint simplu de străzi. Elevii pornesc pe drumul cel mai scurt. La jumătatea timpului, profesorul aruncă o pernă sau plasează un con pe drum: „Atenție, s-a spart o țeavă de apă, strada este inundată și închisă!”. Elevul trebuie să se oprească instant, să analizeze intersecția și să execute o întoarcere corectă către traseul alternativ cel mai apropiat, fără să calce în afara liniilor care delimitează trotuarul.

Scop: Dezvoltarea adaptabilității spațiale și a capacității de a activa rapid un plan de rezervă sigur.